

GHID PENTRU PARLAMENTARI

Prevenirea și eliminarea celor mai grave forme de muncă a copilului

Ghid pentru implementarea Convenției OIM Nr. 182

Acest ghid reprezintă traducerea și adaptarea Ghidului realizat de
Biroul Internațional al Muncii și Uniunea Interparlamentară

CUPRINS ¹

ÎNTREBAREA 1:	...4
Ce înseamnă munca copiilor și cele mai grave forme a muncii copiilor?	
ÎNTREBAREA 2:	...7
Care sunt cauzele muncii copiilor?	
ÎNTREBAREA 3:	...10
De ce este urgentă și importantă lupta împotriva celor mai grave forme de muncă a copilului?	
ÎNTREBAREA 4:	...13
Cum contribuie normele internaționale ale muncii și alte instrumente internaționale la lupta împotriva celor mai grave forme de muncă a copilului?	
ÎNTREBAREA 5:	...17
Ce tipuri de programe trebuie aplicate pentru a elimina cele mai grave forme de muncă a copiilor?	
ÎNTREBAREA 6:	...21
Cine poate acționa într-o țară și la nivel internațional?	
ÎNTREBAREA 7:	...27
Care este rolul parlamentarilor?	
Ei pun bazele dezvoltării viitoare pentru copiii de astăzi care vor deveni adulți.	
MĂSURA 1:	...30
Ratificarea convențiilor 138 și 182 ale OIM.	
MĂSURA 2:	...33
Adoptarea și aplicarea legii vizând cele mai grave forme de muncă ale copilului.	
MĂSURA 3:	...38
Elaborarea de programe în vederea eradicării celor mai grave forme de muncă ale copilului.	
MĂSURA 4:	...43
Controlul și evaluarea progreselor realizate în domeniul eliminării celor mai grave forme de muncă ale copilului.	
MĂSURA 5:	...47
Furnizarea resurselor umane și financiare indispensabile eliminării celor mai grave forme de muncă ale copiilor.	
MĂSURA 6:	...50
Mobilizarea opiniei publice și crearea de alianțe în vederea eradicării celor mai grave forme de muncă ale copiilor.	

---

¹Acest material reprezintă traducerea unei selecții din lucrarea BIM și Uniunii Parlamentare "Ghid practic pentru parlamentari Nr 3-2002.

REZUMAT

Numeroase țări au adoptat o legislație în vederea interzicerii sau limitării muncii copiilor, ghidate și încurajate de OIM. În ciuda acestor eforturi munca copiilor și mai ales cele mai grave forme este larg răspândită, mai ales în țările în curs de dezvoltare. Lentoarea sau inexistența aparentă de progrese ține de complexitatea problemei și nu poate fi rezolvată cu rapiditate pentru că este legată inextricabil de sărăcie.

Adesea copiii ajung pe piața muncii pentru a-și asigura supraviețuirea lor și a familiei lor; câteodată sunt victime inocente ale exploatării adulților fără scrupule; alteori participarea lor la activități economice ține de penuria și inadaptarea sistemelor educative. Munca copiilor este legată de atitudini și tradiții culturale și sociale.

Din aceste cauze, chiar dacă a fost declarată în afara legii, munca copiilor continuă să fie tolerată și acceptată ca o fatalitate, practică adesea la adăpostul privirilor și protejată de indiferență și apatie.

Zidul tăcerii începe să se fisureze. Mondializarea, dezvoltarea sistemelor de comunicare au permis trecerea muncii copiilor într-o poziție privilegiată pe agenda comunității internaționale. Desigur, este larg acceptat faptul că eliminarea muncii copiilor este un obiectiv pe termen foarte lung pentru majoritatea țărilor în dezvoltare, dar consensul internațional recunoaște că anumite forme de muncă a copilului sunt atât de intolerabile și aduc prejudicii bunăstării copiilor, încât nu mai pot fi acceptate.

Acest ghid încearcă să arate felul în care o acțiune concertată și hotărâtă, reunind guverne și reprezentanți ai societății civile, printre care parlamentarii au un rol foarte important, poate favoriza eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor într-o perioadă relativ scurtă. Această acțiune trebuie să se sprijine pe o legislație care are ca obiectiv eradicarea totală a muncii copiilor, dar care fixează ca obiectiv prioritar, explicit identificarea și proscriserea celor mai grave forme de muncă a copiilor. Legislația trebuie să prevadă sancțiuni adecvate împotriva autorilor acestor infracțiuni și o compensare adecvată pentru victime; aplicarea trebuie să fie riguroasă și imparțială.

Legislația este crucială, dar impactul ei va fi limitat dacă nu este însoțită de măsuri pentru:

- sensibilizarea și mobilizarea opiniei publice;
- împiedicarea copiilor de a fi antrenați prin promisiuni înșelătoare în cele mai grave forme de exploatare a muncii;
- scoaterea copiilor antrenați în aceste forme de muncă;
- readaptarea și reintegrarea copiilor în sistemul școlar;
- ameliorarea sistemului școlar și adaptarea numărului de școli și educatori la cerințele locale;
- furnizarea de subvenții și venituri copiilor afectați și familiilor lor.

Pentru a răspunde acestor exigențe trebuie elaborate programe multidimensionale, cu termene clare, care să beneficieze de o susținere financiară eficientă și o supraveghere riguroasă. Problema fiind mondială, eforturile naționale trebuie sprijinite de o importantă colaborare internațională.

"Afirmăm și respectăm demnitatea umană a fiecărui copil"

Seminarul interparlamentar asupra copilului, februarie 1997

Ce înseamnă munca copiilor și cele mai grave forme ale muncii copiilor?

Ce se înțelege prin munca copiilor? Cum să decidem ce este acceptabil și inacceptabil?

Într-un prim moment, vom defini formele de muncă care nu intră în categoria de muncă a copiilor. Formele de participare a copiilor și a adolescenților la munci care nu sunt nocive sănătății și dezvoltării lor fizice și care nu influențează negativ școlarii, sunt considerate în general ca o experiență pozitivă. Aici sunt incluse activitățile menajere sau familiale din cadrul întreprinderilor de familie sau activități în afara orelor de școală și/sau în timpul vacanțelor pentru a câștiga bani de buzunar. Acest tip de muncă contribuie la dezvoltarea copiilor și la confortul familiei și permite însușirea de competențe, aptitudini și experiență care le vor întări rentabilitatea și productivitatea la vârsta adultă. Aceste tipuri de activități nu pot fi în nici un caz asimilate cu munca copiilor în sensul acestui ghid.

Munca copiilor se referă la activitățile care:

- sunt nocive pentru sănătatea și dezvoltarea fizică, mentală, morală sau socială a copiilor;
- pot compromite educația:
  - să priveze în întregime de școlarizare;
  - să constrângă să abandoneze prematur școala; sau
  - să-i obige să cumuleze activități școlare și profesionale, acestea din urmă fiind prea lungi sau prea grele pentru ei.

Cele mai grave forme ale muncii copiilor se referă la copiii în situație de sclavie, separați de familie, expuși la riscuri de boli grave și/sau părăsiți pe străzile marilor orașe de la vârste fragede.

"Copilul trebuie respectat ca subiect de drept și ființă umană având dreptul la serviciile și asistența statului și a societății."

Seminarul interparlamentar asupra copilului, februarie 1997.

Munca copiilor grupează activitățile care îi privează pe copii de copilărie, de potențialul și demnitatea lor și care sunt nocive pentru dezvoltarea lor psihică și fizică.

Este foarte dificil de dat o definiție clară precisă și universală a "muncii copiilor". Cum trebuie făcută diferența între sarcinile "acceptabile" și munca depusă de copii? Clasificarea trebuie să se bazeze pe criterii fondate pe vârsta copilului, natura lucrărilor executate, condițiile în care sunt executate și obiectivele urmărite în fiecare țară. Răspunsul variază de la o țară la alta și, pentru aceeași țară, de la un sector economic la altul.

Organizația Internațională a Muncii (OIM) a adoptat o abordare fondată pe fixarea unei vârste minime acceptabile pentru munca salariată.

De la înființarea sa, OIM și-a axat acțiunea pe fixarea unei vârste minime pentru munca salariată, care servește drept criteriu pentru definirea problemei de muncă a copiilor și pentru definirea combaterii acesteia. De la prima sesiune a Conferinței Internaționale a Muncii, în 1919, O.I.M. a adoptat primul instrument internațional cu privire la munca copiilor (convenția numărul 5) asupra vârstei minime pentru munca în industrie, interzicând lucrul sub vârsta de 14 ani. În cursul următorilor 50 de ani,

nouă alte convenții au fost adoptate; ele fixează normele relative la vârsta minimă pentru munca salariată în diferite ramuri de activitate, respectiv industrie, agricultură, marinărie, activități neindustriale, pescuit și lucrări subterane. Adoptarea acestor norme evidențiază angajamentul comunității internaționale pentru eradicarea muncii copiilor și stabilirea unei distincții între munca copiilor propriu-zisă și activitățile considerate acceptabile.

În anul 1973 a fost adoptat un instrument mai complet **Convenția nr. 138 asupra vârstei minime**. Această convenție marchează o cotitură, ea se aplică tuturor sectoarelor de activitate economică și protejează toți copiii activi care au o activitate fie salarială, fie independentă. Ea oferă o definiție internațională mai largă și mai bine adaptată a vârstei minime. Este inovatoare în sensul în care propune o abordare progresivă asupra problemei, mai ales în ceea ce privește țările în curs de dezvoltare. Această convenție obligă statele membre care o ratifică să specifice vârsta minimă și să definească o serie de vârste minime sub care nici un copil nu este autorizat să lucreze. Acest minimum variază după nivelul de dezvoltare al țării și după activitate și muncă.

Dincolo de abordarea bazată pe vârsta minimă

- Adoptarea de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite în noiembrie 1989, a Convenției Națiunilor Unite cu privire la drepturile copiilor care este instrumentul cel mai complet cu privire la acest subiect; ea a fost ratificată quasi-universal. În rândul celor mai importante drepturi proclamate de această Convenție figurează dreptul copilului de a fi protejat împotriva exploatării economice și a oricăror constrângeri la muncă ce:
  - comportă riscuri;
  - este susceptibilă să compromită educația; sau
  - să fie nocivă pentru sănătatea fizică, mintală, spirituală, morală sau socială.
- Lansarea, în 1992, de către O.I.M., a Programului Internațional de Abolire a Muncii Copiilor în vederea întăririi acțiunii internaționale, include asistență tehnică pentru programele naționale de abolire a muncii copiilor.
- Adoptarea Declarației și Programului de Acțiune, în urma Summit-ului Mondial pentru Dezvoltare Socială (Copenhaga, 1995) care recunoaște că interzicerea muncii copiilor intră în una din cele patru categorii de drepturi fundamentale ale muncii care trebuie respectate de toate țările.
- Adoptarea de către Conferința Internațională a Muncii în iunie 1998 a declarației cu privire la principiile și drepturile fundamentale la muncă preconizează că toate statele membre ale O.I.M., chiar atunci când nu au ratificat convențiile specifice, au obligația de a respecta, promova și de a realiza principiile privind drepturile fundamentale, respectiv libertatea de asociere, recunoașterea efectivă a dreptului de negociere colectivă, eliminarea tuturor formelor de muncă forțată sau obligatorie, eliminarea tuturor discriminărilor cu privire la lucru și exercitarea meseriei și abolirea efectivă a tuturor formelor de muncă a copiilor.

Comunitatea internațională manifestă o preocupare crescută față de munca copiilor, fapt dovedit de aceste documente și de alte câteva care au dus la dezvoltarea în mai multe direcții:

- Liberalizarea comerțului și mișcărilor de capital. În consecință, apelurile s-au multiplicat pentru ca munca copiilor să nu-i transforme pe aceștia în victime ale înăsprii concurenței. Angajarea mâinii de lucru infantile poate aduce un avantaj concurențial, aceasta fiind cunoscută ca mai ieftină și mai docilă.
- O mai mare transparență în economia mondială și dispariția blocurilor militare după războiul rece.
- Indignarea consumatorilor la gândul că bunurile achiziționate ar putea fi rodul maltratării incluzând munca copiilor.
- Publicitatea făcută în jurul exploatării sexuale a copiilor mai ales prostituția, pornografia infantilă și turismul sexual.

În paralel, s-au consolidat cunoștințele referitoare la cauzele complexe ale muncii copiilor și în special înrădăcinarea în sărăcie sau inadaptarea infrastructurilor școlare și a tradițiilor socio-culturale. Problema muncii copiilor nu poate fi rezolvată de legiuitori de pe o zi pe alta; astăzi, toată lumea

admite că eliminarea muncii este un obiectiv pe termen lung. În același timp, anumite forme de muncă ale copiilor sunt atât de inumane încât nu mai pot fi tolerate.

În cursul anilor '90 s-a format un consens asupra priorității absolute asupra eliminării celor mai grave forme de exploatare a muncii copiilor, privind necesitatea obținerii de rezultate concrete într-o perioadă de timp relativ scurtă. S-a hotărât lansarea unui program de acțiune concertată la nivel național și internațional pentru realizarea obiectivelor fixate.

"Conferința invită toate parlamentele, guvernele și comunitatea internațională să dea o expresie concretă angajamentelor pe care și le-au luat...de a elimina imediat cele mai grave forme ale muncii copiilor."

Uniunea Interparlamentară, Conferința 106, septembrie 2001

Ce se înțelege prin cele mai grave forme de exploatare a muncii copiilor?

În contextul atenției și preocupării crescute a comunității internaționale față de problemele muncii copilului, O.I.M. a adoptat în 1999 convenția nr. 182 și recomandarea nr. 190 cu privire la cele mai grave forme de exploatare a muncii copilului.

Cele mai grave forme de exploatare a muncii copilului conform definiției convenției nr. 182 a OIM.

1. Convenția nr. 182 cere statelor membre care au ratificat-o să ia măsuri imediate și eficiente pentru asigurarea interzicerii și eliminării celor mai grave forme de muncă a copilului și aceasta de urgență.
2. Contrar convenției nr. 138, convenția nr. 182 nu conține nici o "clauză de suplete" și nici o distincție între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare. Convenția se aplică copiilor sub 18 ani, de ambele sexe.
3. Definește cele mai grave forme de muncă a copilului ca fiind:
  - toate formele de sclavie sau practice analoage cum ar fi vânzarea și traficul de copii, servitutea pentru datorii și servitutea, ca și munca obligatorie, recrutarea forțată sau obligatorie a copiilor în vederea utilizării lor în conflicte armate;
  - utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scop de prostituție, producții de materiale sau spectacole pornografice;
  - utilizarea, recrutarea sau oferirea de copii în scopul unor activități ilicite, în special producția și traficul de stupefiante;
  - munci care prin condițiile sau natura lor sunt nocive pentru sănătatea, securitatea sau moralitatea copilului.
4. Convenția nr. 182 nu revizuieste și nu contrazice convenția nr. 138; ea definește mai curând un domeniu de acțiune prioritară care intră în cadrul convenției nr. 138 referitoare la vârsta minime.

Prioritatea priorităților

Eliminarea celor mai grave forme de muncă a copiilor este proclamată prioritatea absolută de acțiune națională și internațională. În septembrie 2001, în numai 2 ani de la adoptare, convenția nr. 182 a atins un grad de ratificare neegalat (115 țări), aceasta fiind dovada că țările lumii recunosc urgența absolută a acestei cauze.

Adoptarea convenției nr. 182 și vastul consens în jurul ei nu pun în nici un fel în discuție obiectivul final care vizează eliminarea tuturor formelor de muncă a copiilor. Accentul pus asupra celor mai grave forme nu face decât să definească ordinea priorităților și constituie un început pentru promovarea și facilitarea abolirii totale a muncii copiilor.

Care sunt cauzele muncii copiilor?

Cu toate că este condamnată în termeni riguroși de comunitatea internațională și pusă în afara legii în numeroase țări, munca copiilor rămâne o practică larg răspândită.

"...sărăcia care decurge din in justiția economică și socială și insuficiența structurilor educative sunt cauzele esențiale ale muncii copiilor"

Uniunea interparlamentară, a 96-a conferință, sept. '96

Care sunt cauzele care determină existența atâtor copii pe piața muncii, condițiile de lucru fiind adesea înspăimântătoare?

Răspunsul variază de la o țară la alta, dar pentru fiecare rămâne esențial să discearnă amploarea și cauzele, precum și condițiile în care muncesc copii. Pertinența și eficiența depind de precizia diagnosticului. Un prim pas este recunoașterea complexității problemei. Legiuitorii și factorii politici trebuie să fie atenți la interpretările prea simpliste ale problemei.

De exemplu:

- există credința foarte răspândită că lupta împotriva muncii copiilor este în van, pentru că aceasta este manifestarea sărăciei și de aceea eradicarea muncii copiilor trebuie să fie precedată de eliminarea sărăciei.
- altă părere spune că munca copiilor este în esență cauzată de exploatarea copiilor de către adulții fără scrupule pentru realizarea de profit. Singura soluție ar fi strict aplicarea legii și reintregarea copiilor în sistemul școlar. Aceste explicații conțin o parte de adevăr, realitatea fiind însă mai complexă. Munca copiilor este rezultanta interacțiunii între cerere și ofertă, iar măsurile trebuie să se sprijine pe cunoașterea și analiza acestei interacțiuni.

Factori care influențează oferta

- Sărăcia este un factor favorizant major. Veniturile obținute din munca copilului sunt esențiale pentru supraviețuirea lui și familiei. Cum se arată mai jos, pandemia SIDA a agravat problema, mai ales în Africa.

"...cazul cel mai tragic ar putea fi cel al copiilor din ce în ce mai numeroși rămași orfani din cauza bolii (SIDA) în țările în curs de dezvoltare..."

Uniunea interparlamentară, a 87-a conferință, aprilie 1992

Impactul pandemiei SIDA asupra muncii copiilor

Înainte de epidemia SIDA, aproape 2% dintre copii din țările în curs de dezvoltare erau orfani. Astăzi, procentul copiilor care au pierdut unul sau ambii părinți din cauza SIDA a ajuns la 7%, în numeroase țări africane atingând chiar 10%.

Africa subsahariană regroupează aproape 90% din orfanii cauzați de SIDA. Se estimează că în deceniul următor boala va lăsa alți 40x10⁷ copii orfani.

Nu este uimitor că în aceste condiții, copii orfani abandonează școala, alimentează piața muncii și astfel își asigură supraviețuirea. Adesea fără locuință, condițiile lor de muncă sunt mai aspre decât ale celorlalți copii.

Fetele sunt, în mod special, vulnerabile la exploatarea sexuală în scopuri comerciale și riscă să fie infectate HIV de la vârste fragede.

- Credințele populare, obiceiurile locale și tradițiile (câteodată cu cele mai bune intenții) joacă un rol important, mai ales:
  - opinia conform căreia munca le căleşte caracterul și permite copiilor să dobândească deprinderi utile;
  - tradiția conform căreia copilul trebuie să calce pe urmele părinților;
  - tradițiile care determină familiile sărace să se îndatoreze cu ocazia unor evenimente (religioase, etc.). Astfel, familiile recurg la munca copiilor pentru a-și plăti datoriile. Munca în contul datoriei, considerată una din cele mai grave forme de folosire a muncii copiilor, continuă să existe datorită vulnerabilității familiilor sărace în fața unor asemenea presiuni;
  - opinia larg răspândită după care fetele au nevoie de mai puțină educație decât băieții, favorizează abandonul școlar la o vârstă tânără pentru a participa la munci casnice sau pentru a fi vândute ca servitoare sau prostituate.
- Câteodată, munca copilului este atât de ancorată în obiceiurile și-n tradițiile locale, încât nici părinții, nici copii nu realizează că aceasta este împotriva intereselor copilului și-n afara legii.
- Copii din familiile numeroase sunt mai expuși muncii decât cei din familiile mai mici, din cauza veniturilor insuficiente ale părinților.
- Disponibilitatea și calitatea infrastructurii școlare fac parte din rândul factorilor determinanți:
  - numeroase comunități suferă din lipsa unor infrastructuri școlare inadecvate;
  - când școlile există, educația nu este văzută de părinți și copii ca o alternativă viabilă. Pentru anumite familii educația este inaccesibilă. Chiar și gratuită, ea are un cost de substituție, datorită pierderii venitului adus de copilul care altfel ar munci;
  - educația este de proastă calitate, părinții și copii considerând-o neadaptată condițiilor și nevoilor. Nu trebuie să ne mirăm atunci când ei nu văd nici un avantaj în a fi școlarizați;
  - tradiția care spune că munca pregătește mai bine fetele pentru viața adultă decât școala;
  - în consecință, un număr crescut de copii ajung pe piața muncii unde fac munci necalificate. Ei sunt adesea analfabeți și vor rămâne toată viața lor fără nici o educație de bază, care să le permită să însușească competențe care să le mărească șansele de a ocupa o slujbă decentă la vârsta adultă.

"Suntem conștienți de rolul crucial pe care-l joacă familia în educația și dezvoltarea copilului"

Seminarul interparlamentar asupra copilului, feb.'97

"În special fetițele riscă să fie retrase de la școală pentru că trebuie să lucreze sau să-și asume responsabilități familiale în locul părinților care lucrează"

Raportul Directorului General prezentat

la Conferința Internațională a Muncii, a 89-a sesiune, iunie 2001

Factori care acționează asupra cererii

Famiiliile sunt și aici un factor important. Numeroși copii lucrează ca muncitori neplătiți în întreprinderi nefamiliale (exploatați agricole, ateliere în sectorul informal, etc.) a căror supraviețuire depinde de activitatea membrilor familiei. Numeroase legislații și reglementări naționale ca și normele internaționale, cum ar fi convenția nr. 138, prevăd excepții în acest caz. Chiar și în acest tip de întreprinderi, copiii pot fi expuși la riscuri grave pentru securitatea și sănătatea lor.

De ce se recurge la mâna de lucru infantilă?

Cauzele cele mai frecvent invocate sunt că mâna de lucru infantilă este mai ieftină și că este de neînlocuit (datorită "degetelor îndemânatic"). Viabilitatea unui întreg sector industrial s-ar baza pe munca copiilor. Acest mod de gândire induce teama că procesul de globalizare și concurența crescută pe

piețele mondiale pentru anumite mărfuri vor duce la o creștere și agravare a muncii infantile; conform acestui argument, mondializarea ar putea întări riscul de agravare a exploatării la care sunt expuși copiii activi, patronii lor căutând să obțină un avantaj concurențial pe piețele mondiale. Care este validitatea acestor argumente? Cum vom arăta mai jos, cercetarea și datele tind să arate că munca copilului nu este o condiție esențială pentru dezvoltarea și supraviețuirea întreprinderilor.

Copii sunt cu adevărat de înlocuit pe piața muncii?

Cercetarea efectuată în anumite sectoare industriale care recurg la mâna de lucru infantilă pune în dificultate argumentul legat de "degetele îndemânatic". În majoritatea ramurilor de activitate, sarcinile date copiilor erau de asemeni realizate și de adulți. În fabricarea covoarelor cu noduri, la care se folosește aproape exclusiv mâna de lucru infantilă, s-a demonstrat că dexteritatea copiilor era departe de a fi superioară adulților și, în plus, covoarele cele mai fine erau țesute de adulți.

Un studiu făcut în India, în sectorul fabricării covoarelor și brățărilor din sticlă, a demonstrat că economiile realizate cu mâna de lucru a copiilor sunt surprinzător de modeste în raport cu prețul final de vânzare. Micii întreprinzători ar fi putut fie să compenseze costul suplimentar rezultat prin folosirea exclusivă a adulților, fie să-l repercuteze în prețul final fără a-și pune în pericol afacerea.

Dacă acest argument nu funcționează pentru industrii care folosesc în mod tradițional mâna de lucru infantilă, cum ar fi industria covoarelor, ce justificări economice s-ar putea aduce folosirii copiilor în alte sectoare?

Ne putem gândi că există numeroase motive în afara celor economice, care determină patronii să folosească mâna de lucru infantilă. Copiii sunt mai supuși decât adulții; sunt mai puțin calificați, mai puțin conștienți de drepturile lor, mai disciplinați, se plâng mai puțin, dau dovadă de mai multă suplețe și sunt ușor de înlocuit.

Anumiți patroni consideră copiii ca un izvor de mână de lucru ocazională. Când sunt angajați în forme de muncă ilegale, copiii și părinții lor au mai puțin tendința de a se plânge autorităților de frica pierderii veniturilor, deși acestea sunt adesea mici. În același timp, anumiți patroni sunt convinși că fac o favoare copiilor folosindu-i ca salariați. Iată de ce ilegalitatea declarată poate avea efecte perverse, lipsind copiii activi de protecția acordată de legislația muncii adulților. Cu alte cuvinte, interzicerea muncii copilului nu va fi suficientă pentru a rezolva problema; ea trebuie să fie însoțită de o serie de măsuri suplimentare.

De ce este urgentă și importantă lupta împotriva celor mai grave forme de muncă a copilului?

Adoptarea convenției nr. 182 cu privire la cele mai grave forme de muncă a copilului a permis OIM să afirme dorința comunității internaționale de a proclama în termeni clari și preciși că anumite forme de muncă infantilă trebuie eliminate de urgență.

Dispoziții ale convenției nr. 182 ale OIM

- În primul rând, se admite că anumite forme de muncă a copilului trebuie eliminate de urgență. Eliminarea tuturor formelor de muncă a copilului este un obiectiv pe termen lung, datorită corelației dintre munca copiilor și sărăcie, subdezvoltare și atitudinile culturale, și de aceea adoptarea acestei convenții dovedește că lupta împotriva celor mai grave forme nu trebuie să sufere nici o amânare. Convenția constituie o importantă schimbare a poziției comunității internaționale față de problema muncii copilului.
- În al doilea rând, această convenție fundamentală a fost adoptată în unanimitate de reprezentanții guvernelor, patronatelor și angajaților ansamblului statelor membre, reprezentate la Conferința Internațională a Muncii.
- În al treilea rând, așa cum am văzut mai sus, ritmul ratificării convenției nr. 182 este cel mai rapid înregistrat vreodată de OIM. La numai doi ani de la adoptare, mai mult de jumătate din statele membre o ratificaseră. Aceasta arată că majoritatea statelor suverane este gata să ia măsuri imediate și eficiente care se impun pentru a asigura interzicerea și eliminarea celor mai grave forme de muncă a copilului, și aceasta de urgență.

Este o luptă pentru drepturile omului

Toate ființele umane, adulți și copii pot pretinde anumite drepturi, iar accesul copiilor la drepturi specifice este recunoscut. Opinia publică mondială a fost scandalizată de violarea extrem de gravă și intolerabilă a anumitor drepturi ale copilului. Asemenea practici nu vor mai putea fi tolerate.

Este o luptă pentru apărarea vieții

Consecințele formelor periculoase de muncă pot fi mai grave la copii decât la adulți din cauza diferențelor anatomice și fiziologice; câteodată, copiii sunt constrânși să facă munci extrem de periculoase pe care adulții nu le îndeplinesc.

Expunerea oricărui angajat la acest tip de riscuri trebuie reglementată. Copiii nu trebuie în nici un caz expuși și, dacă au fost, trebuie imediat scoși din aceste activități susceptibile să le amenințe viața sau să le cauzeze traumatisme fizice sau psihologice ireversibile.

Exemple de pericole la care sunt expuși copiii care muncesc:

- manipularea vagonetilor în minele subterane
- prelucrarea sticlei topite
- contactul cu solvenți și adezivi folosiți în pielărie
- intoxicarea cu plumb în prelucrarea sticlei
- intoxicarea cu mercur în minele de aur
- scufundări în ape adânci fără echipament de protecție
- expunerea la pesticide și ierbicide
- transportul greutăților mari în construcții

"...țările caracterizate de un grad crescut de analfabetism, cu nivel de școlarizare dintre cele mai slabe și cu grave carențe alimentare sunt, în general, acelea unde proporția copiilor exploatați economic este cea mai ridicată"

Uniunea interparlamentară, a 99-a conferință, sept. '97

"...traficul de ființe umane poate duce la exploatare sexuală, la muncă forțată...la care traficanții îi constrâng pe emigranții clandestini vulnerabili, mai ales pe fete și copii"

Uniunea interparlamentară, a 103-a conferință, mai 2000

Este o luptă împotriva celor mai intolerabile forme de crimă organizată

În cadrul celor mai degradante forme de muncă a copilului figurează traficul și prostituția copiilor, exploatarea lor în scopuri sexuale și pornografice, care-i expun pe aceștia riscului de contaminare cu HIV/ SIDA și alte boli și de a fi utilizați pentru traficul de stupefiante și alte activități criminale.

Este o luptă pentru protecția copiilor împotriva ororilor războiului

Utilizarea forțată a copiilor în conflicte armate îi expune atât la riscuri fizice extreme, cât și la grave traume psihice care le vor marca viața.

Este o luptă pentru construcția viitorului

Este esențial să li se ofere copiilor o copilărie decentă care să-i pregătească astfel să ocupe o slujbă decentă la vârsta adultă, adică o muncă productivă și plătită. Folosirea copiilor la munci care le lezează demnitatea, moralitatea, sănătatea și educația dăunează grav viabilității economice și coeziunii sociale a țării, compromițând și obiectivele de dezvoltare pe termen lung.

Munca copiilor trebuie considerată, în același timp, o consecință și o cauză a subdezvoltării. Copii angajați în forme de exploatare extreme primesc o educație limitată sau inexistentă. Ei riscă să îngroașe rândurile adulților analfabeți; sunt distruși fizic și psihic și nu au practic nici o șansă de a ieși din sărăcia în care s-au născut sau de a contribui la dezvoltarea societății. Între altele, descendenții lor sunt condamnați să repete aceeași schemă. În lumea actuală, axată pe concurență, prosperitatea economică depinde în mod esențial de calitatea resurselor umane; tolerarea celor mai grave forme de muncă a copilului merge împotriva investițiilor masive care trebuie făcute în capitalul uman de orice societate care vrea să-și asigure viitorul. Admițând că munca copiilor oferă anumite avantaje economice pe termen scurt, ar trebui totuși să le confruntăm cu consecințele pe termen lung asupra dezvoltării economice naționale.

Această problemă preocupă comunitatea internațională

Nu se mai poate considera că modul în care sunt tratați copiii este o problemă națională. Mijloacele de comunicare moderne contribuie la aducerea în avanscena internațională a destinului jalnic, rezervat copiilor care muncesc din țările în curs de dezvoltare și mobilizează presiunea internațională pen-

tru a pune capăt celor mai grave forme de exploatare a copiilor. Presiunea a întărit cooperarea între țări pentru începerea urmăririi persoanelor responsabile de prostituție, de traficul de copii și de pornografia infantilă,

Presiunea internațională a dus la boicotarea de către consumatori a produselor obținute prin folosirea muncii copilului. Anumite întreprinderi importatoare de mărfuri provenind din țări în curs de dezvoltare cer furnizorilor lor să nu facă apel la copii. Cu toate că în majoritatea țărilor procentul copiilor angajați în producerea bunurilor de export nu depășește 5%, preocuparea comunității internaționale poate genera o presiune în favoarea abolirii celor mai grave forme de muncă infantilă.

În zilele noastre, atractivitatea și reputația unei țări, ca și accesul pe piețele internaționale, depind într-o mare măsură de angajamentul de a lupta împotriva muncii copiilor, mai ales în cele mai grave forme.

Eliminarea anumitor forme de muncă a copilului va determina o vastă acțiune concertată în favoarea eradicării muncii copiilor în general

Măsurile încununate de succes luate împotriva celor mai grave forme de muncă a copilului au consecințe benefice asupra celorlalți copii care muncesc. ridicând problema acceptării altor forme, mai puțin extreme, ale muncii copiilor și a voinței de a le elimina.

Cum contribuie normele internaționale ale muncii și alte instrumente internaționale la lupta împotriva celor mai grave forme de muncă a copilului?

Crearea OIM, în 1919, a fost întemeiată pe convingerea fondatorilor, după care "neadoptarea de către o națiune a unui regim uman al muncii este un obstacol pentru eforturile altor națiuni doritoare de a îmbunătăți soarta angajaților în propria lor țară" (preambulul Constituției OIM). Politica socială a devenit subiectul preocupărilor internaționale: toate țările trebuie să colaboreze pentru eliminarea formelor de exploatare a muncii, într-un mod în care nici o țară să nu poată concura neloyal pe piețele mondiale, mulțumindu-se să adopte cele mai meschine norme de muncă. Elaborarea și aplicarea normelor internaționale ale muncii sunt și astăzi principalul mijloc de acțiune al OIM. Nu există alt domeniu politic în care acestea să devină atât de importante ca principiile fundamentale și drepturile muncii, incluzând munca copiilor.

Normele internaționale ale muncii legate de munca copilului: **convenția nr. 182/1999, recomandarea nr. 190**, constituie o cartă internațională și furnizează un cadru de referință în care trebuie să se înscrie eliminarea celor mai grave forme de muncă infantilă (vezi întrebarea 1).

"...copiii și adolescenții trebuie protejați împotriva exploatării economice și sociale. Utilizarea lor în munci de natură să le compromită moralitatea sau sănătatea, să le pună viața în pericol sau să dăuneze dezvoltării normale, trebuie sancționată de lege. Statele trebuie să fixeze limita de vârstă sub care munca salariată a mâinii de lucru infantile va fi interzisă."

Art. 10.3 a Pactului internațional asupra drepturilor economice, sociale și culturale

Care este interesul ratificării?

Ratificând o convenție internațională, o țară se angajează să pună în aplicare respectiva convenție în drept și în practică. În ceea ce privește convenția nr. 182, țara se angajează mai ales să ia măsuri imediate și eficiente pentru a asigura interzicerea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor.

Ratificarea obligă țările să dea socoteală, în mod oficial, comunității internaționale asupra măsurilor legislative și practice de aplicare a dispozițiilor convenției. Ele sunt responsabile în fața comunității internaționale de plângerile legate de aplicarea acesteia.

Ratificarea este un instrument puternic de acțiune și dovedește, la nivel național și internațional, angajamentul oficial al unei țări în ceea ce privește urmărirea unui obiectiv de politică socială, conform normelor internaționale, și acceptarea unui control internațional asupra modului în care guvernul se achită de obligațiile care-i revin în cadrul convențiilor ratificate.

Recomandările nu sunt supuse ratificării, însă guvernele, parlamentele naționale, organizațiile patronale și sindicale și alte grupuri interesate le consideră o listă de control a măsurilor care trebuie luate pentru a pune în execuție convențiile ratificate.

Aplicarea convențiilor ratificate este supusă controlului

OIM are un sistem de control pentru aplicarea tratatelor internaționale, care este cel mai vechi și cel mai perfecționat dintre toate dispozitivele internaționale de acest tip. Este bazat pe rapoarte regulate redactate de statele membre asupra convențiilor ratificate.